

Sygn. akt I ACa 205/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Górski
Sędziowie:	SSA Ryszard Iwankiewicz SSO del. Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Osińska

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2018 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa M. Ł.

przeciwko (...) spółce akcyjnej w P., (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o nakazanie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 23 stycznia 2018 roku, sygn. akt I C 752/06

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt I w taki sposób, że zasądza na rzecz powoda M. Ł.:

a. od pozwanych (...) Sp. z o.o. w P. i (...) SA w P. solidarnie kwotę 14 674 (czternastu tysięcy sześciuset siedemdziesięciu czterech) złotych i 50 (pięćdziesięciu) groszy, oraz

b. od pozwanego (...) Sp. z o.o. w P. kwotę 28 525 (dwudziestu ośmiu tysięcy pięciuset dwudziestu pięciu) złotych i 50 (pięćdziesięciu) groszy,

c. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez pozwanego.

SSA Ryszard Iwankiewicz SSA Krzysztof Górski SSO del. Zbigniew Ciechanowicz

Uzasadnienie wyroku z dnia 13 września 2018 r.

Pozwem z dnia 19 października 2006 r. **M. Ł.** wniósł o nakazanie pozwanej Grupie (...) SA w P. Oddział w S. usunięcia z nieruchomości gruntowych nr (...) i nr (...) położonych w N. przy ul. (...) elementów infrastruktury elektroenergetycznej WN składających się z czterech słupów wysokiego napięcia wraz z linią naziemną. Wniósł również o zasądzenie od pozwanej Grupy (...) SA Oddział w S. kwoty 120.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 sierpnia 2000 r. oraz kwoty 30.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od maja 2004 r. do dnia zapłaty tytułem korzystania z działek nr (...). Powód zaznaczył, że na dochodzoną pozwem kwotę składają się odszkodowanie za bezumowne korzystanie z działki nr (...).1 za okres od 1 sierpnia 2000 r. do października 2006 r. w kwocie po 1621,62 zł oraz odszkodowanie za działkę nr (...) za okres od maja 2004 r. do października 2006 r. w kwocie po 1000 zł miesięcznie. Łącznie pozwem dochodzona kwota odszkodowania zamyka się w sumie 150.000,00 zł.

Pozwana (...) SA z siedzibą w P. Oddział w S. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie z wniosku (...) SA przy udziale M. i K. Ł. o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej polegającej na nieodpłatnym korzystaniu z 900 m2 przedmiotowych nieruchomości. Pozwana zakwestionowała powództwo co do wysokości dochodzonego roszczenia, albowiem powód w jej ocenie nie wykazał wymiaru szkody adekwatnego do zakresu żądania.

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2006 r. tutejszy Sąd zawiesił postępowanie do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Rejonowy w Goleniowie sprawy I Ns 465/06 z wniosku (...) SA z siedzibą w P. przy udziale M. i K. Ł. o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej. Sąd Rejonowy w Goleniowie Wydział I Cywilny postanowieniem z dnia 2 czerwca 2015 r. wydanym w sprawie I Ns 494/09 (pierwotny numer I Ns 465/06) oddalił wniosek o zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział II Cywilny postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 r. wydanym w sprawie II Ca 1054/15 oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia SR w Goleniowie z dnia 2 czerwca 2015 r. w sprawie I Ns 494/09.

Postanowieniem z dnia 1 czerwca 2016 r., wydanym na wniosek powoda, Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...) Sp. z o.o. w P..

(...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. wniosła o oddalenie powództwa w całości wskazując, że powód miał pełną świadomość ograniczeń jakie obciążają nieruchomość nabywaną i nabycie przedmiotowej nieruchomości nastąpiło w cenie adekwatnej do jej stanu, z uwzględnieniem istniejącej na niej infrastruktury. Na wypadek uwzględnienia powództwa o zasądzenie wynagrodzenia tytułem bezumownego korzystania z przysługujących mu nieruchomości, podkreśliła, że powód mógłby domagać się takiegoż za okres najwcześniej od chwili otrzymania przez pozwaną pozwu w niniejszej sprawie, co uzasadniła treścią art. 224 § 1 i 2 k.c. Wskazała przy tym na domniemanie istnienia dobrej wiary. Ustosunkowując się do żądania powoda o usunięcie infrastruktury elektroenergetycznej pozwana ad. 2 wskazała na sprzeczność roszczenia z zasadami współżycia społecznego, bowiem usunięcie tejże pozbawiłoby zasilania w energię elektryczną kilkuset odbiorców. Co więcej, usunięcie tej infrastruktury wiązałoby się ze znacznymi kosztami.

W piśmie procesowym z dnia 20 września 2016 r. powód ostatecznie zmodyfikował dotychczasowe stanowisko w ten sposób, że wniósł o:

- zobowiązanie pozwanych solidarnie do przebudowy sieci energetycznej - linii napowietrznej 110 kV w odcinku od słupa nr 8 do słupa nr 10 poprzez demontaż słupa przelotowego WN nr 9 o symbolu RL 12 - 55 - 361 wraz z fundamentami oraz przewodami roboczymi, przewodem odgromowym, znajdującego się na działce nr (...) położonej w N. przy ulicy (...) dla której to nieruchomości Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi Księgę Wieczystą o numerze KW (...);

- zobowiązanie pozwanych solidarnie do demontażu słupa rozkracznego typu RON 10 ŻN - linii NN 0,4 kV wraz z fundamentami oraz przewodami roboczymi znajdującego się na działce nr (...) położonej w N. przy ulicy (...) dla której to nieruchomości Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi Księgę Wieczystą o numerze KW (...);

- zobowiązanie pozwanych solidarnie do przebudowy sieci energetycznej - linii napowietrznej SN15 kV w poprzez demontaż słupa przelotowego typu N 12 wraz z fundamentami oraz przewodami roboczymi znajdującego się na działce nr (...) położonej w N. przy ulicy (...);

- zobowiązanie pozwanych solidarnie do przebudowy sieci energetycznej - linii napowietrznej SN15 kV w poprzez demontaż słupa przelotowego typu N 14 wraz z fundamentami oraz przewodami roboczymi znajdującego się na działce nr (...) położonej w N. przy ulicy (...);

- zasądzenie od pozwanych solidarnie na jego rzecz kwoty 120.000,00 zł za okres od dnia 01 sierpnia 2000 r. do dnia zapłaty wraz z odsetkami od dnia 01 sierpnia 2000 r. do dnia zapłaty - z tytułu bezumownego korzystania z części gruntu, stanowiącego działkę nr (...), należącego do powoda;

- zasądzenie od pozwanych solidarnie na jego rzecz kwoty 30.000 zł za okres od 1 maja 2004 r. do dnia zapłaty wraz z odsetkami od dnia 1 maja 2004 r. do dnia zapłaty - z tytułu bezumownego korzystania z części gruntu, stanowiącego działkę nr (...), należącego do powoda.

Ponadto powód rozszerzył powództwo i wniósł o zasądzenie od pozwanej (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. kwoty 20.000,00 zł z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości – działki nr (...) za okres od 1 maja 2004 r. do dnia zapłaty wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 września 2016 r. do dnia zapłaty.

Pozwana (...) Sp. z o.o. ustosunkowała się do dokonanego przez powoda rozszerzenia powództwa, kwestionując je co do zasady, jak i co do wysokości żądanego wynagrodzenia.

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w S. zasądził na rzecz powoda M. Ł. należność za bezumowne korzystanie za okres od 1 sierpnia 2000 r. do 8 sierpnia 2016 r. w kwocie 48.800,00 zł od pozwanej (...) Sp. z o.o. w P., przy czym za okres od dnia 1 sierpnia 2000 r. do 30 czerwca 2007 r. tj. co do kwoty 18 937,25 zł solidarnie z (...) SA w P. (pkt I), oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i obciążając kosztami procesu powoda w 85% a pozwanych w 15%, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów obciążających strony referendarzowi sądowemu - po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie (pkt III).

Powyższe rozstrzygnięcia oparto o następujące ustalenia:

Powód M. Ł. i jego żona K. Ł. są właścicielami nieruchomości gruntowych nr (...) o powierzchni 2402 m², nr (...) o powierzchni 1,0824 ha, nr (...) i (...) o łącznej powierzchni 0.1161 ha, dla których Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadzi księgi wieczyste o numerach (...). Zarówno w datach nabywania przez powoda i jego żonę przedmiotowych nieruchomości (1999 r. – duża działka, 2003-2004 r.- pozostałe działki), jak i w aktualnym stanie rzeczy, nad gruntami nr (...), (...) i (...) przechodzą cztery napowietrzne linie napięcia, zaś na nich umiejscowione cztery słupy stanowiące infrastrukturę dla tychże linii. Powód w datach nabywania gruntów wiedział o istnieniu słupów i linii napięcia.

Na działce nr (...) stoi słup kratowy ponemiecki z układem przewodów płaskim, o napięciu 110 KV. Linia ta jest 3-przewodowa. Na działce nr (...) stoi również słup żelbetonowy rozkraczny, typu ŻN-10, o długości 10 metrów, linii niskiego napięcia. Linia niskiego napięcia jest linią energetyczną 3-fazową plus linia oświetleniowa na wspólnych słupach 5-przewodowa. Linia ta biegnie wzdłuż ulicy (...) nad chodnikiem, jednak w drodze wyjątku ten słup został posadowiony na nieruchomości powoda, w głębi tej działki, nie zaś w pasie ulicy.

Na działce nr (...) stoi 1 słup rozkraczny, żelbetowy ZN 12, narożny linii napowietrznej średniego napięcia to jest 15 KV z płaskim układem przewodów.

Na działce nr (...) stoi jeden słup rozkraczny z podporą z żerdzi BSW-14 linii napowietrznej 15 KV z płaskim układem przewodów.

Na działce nr (...) znajdują się:

- linia napowietrzna SN-15 kV nr 138 - magistrala zasilająca z (...) N. linię kablową na terenie miasta N., przewody w układzie płaskim o szerokości 3,8 m wraz z słupem narożnym rozkracznym z podporą (potrójny) typu żelbetonowego,
- linia napowietrzna SN-15 kV nr 71 (odcinek bez słupów),

Na działce nr (...) znajdują się:

- linia napowietrzna nN-0,4 kV - przewody typu AL 4x50 oraz przewód oświetlenia ulicznego typu AL 1x25 wraz z słupem rozkracznym typu żelbetonowym z oprawą oświetleniową,
- linia elektroenergetyczna 110 kV nr 1014 relacji N.-G. o długości 58 m w ramach działki wraz z słupem,

Na działce nr (...) znajduje się:

- linia napowietrzna SN-15 kV nr 71 - magistrala zasilająca z (...) N. linię nr 131, przewody w układzie trójkątnym o szerokości 2 m wraz z słupem narożnym rozkracznym typu żelbetonowego.

Linie napowietrzne 15 kV na działkach nr (...) wybudowane zostały w 1994 r. w związku z budową powiązań liniowych z nowo wybudowaną stacją 110/15 kV N. w ramach inwestycji prowadzonej przez Zakład (...). Na działce nr (...) linię napowietrzną 0,4 kV wybudowano przed 1977 r., zaś linia napowietrzna 110 kV została wybudowana przed 1945 r. i pracowała na napięciu 40 kV, a na zlecenie Zakładów (...) przeizolowano ją na 110 kV. Przedmiotowe urządzenia zostały wybudowane zgodnie z obowiązującymi wówczas normami.

Infrastruktura znajdująca się na gruntach stanowiących współwłasność powoda ma istotne znaczenie w zakresie zasilania w energię elektryczną okolicy. Posadowione na działkach (...) linie 15 kV stanowią początkowe odcinki magistrali zasilających linię napowietrzną 131 w kierunku G. tj. około 40 stacji na terenach wiejskich oraz linię nr 138 na terenie miasta N. tj. ok 13 stacji w większości typu miejskiego. Natomiast linia 0,4 kV posadowiona na działce (...) zasilana jest ze stacji nr (...) i służy do zasilania około 20 odbiorców przy ul. (...). Jednym z odbiorców energii z przedmiotowej linii jest powód, albowiem jego nieruchomość posadowiona na działce (...), zasilana jest z linii napowietrznej 0,4 kV bezpośrednio kablem ze złącza kablowego. Natomiast linia napowietrzna 110 kV połączona jest funkcjonalnie z (...) N. - (...) G. i zasilą około 30 tysięcy mieszkańców.

Sąd I instncji uznał, że nie ma możliwości całkowitej likwidacji ww. infrastruktury, z uwagi na funkcje jakie pełni. Uwarunkowania techniczne, ukształtowanie terenu oraz znaczne koszty ograniczają możliwość przeniesienia rzeczonyj infrastruktury poza działki należące do powoda. Koszt stworzenia 1 kilometra infrastruktury przesyłowej o mocy 110 KV oscyluje w granicach od 450.000,00 zł do 500.000,00 zł.

Infrastruktura obecna na nieruchomościach gruntowych będących współwłasnością powoda częściowo ograniczają jej funkcjonalność. Na gruntach ornych promieniowanie nie ma wpływu na ludzi. Na gruntach należących do powoda nie ma realnej możliwości porażenia prądem.

Sąd I instancji opisał elementy infrastruktury energetycznej znajdującej się na nieruchomości powoda i posługując się opinią biegłego sądowego ustalił, że w związku z obecnością na gruntach powoda infrastruktury przesyłowej:

- na działce nr (...), w związku z obecnością linii wysokiego napięcia, powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 1146 m²,
- na działce nr (...), w związku z obecnością linii niskiego napięcia, powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 59 m²,
- na działkach nr (...), w związku z obecnością linii średniego napięcia (linia ze słupem na działce nr (...)), powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 173 m²,

- na działkach nr (...), w związku z obecnością linii średniego napięcia (linia ze słupem rozkracznym podpartym), powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 62 m².

Łączna powierzchnia bezumownego korzystania z nieruchomości powoda M. Ł. wyniosła 1440 m².

Właścicielem urządzeń przesyłowych obecnych na gruntach powoda, oraz jednocześnie podmiotem korzystającym z opisanych wyżej części nieruchomości, jest (...) Sp. z o.o. w P..

W okresie wcześniejszym, to jest przed datą 30 czerwca 2007 r., właścicielem przedmiotowej infrastruktury był inny podmiot, mianowicie (...) Spółka Akcyjna w P., która to przyjęła taką nazwę w 2004 roku, zaś przed tą datą nosiła nazwę Grupa (...) Spółka Akcyjna w P.. Ta sama spółka od 30 listopada 1999 r. nosiła nazwę (...) Spółka Akcyjna w S.. W dniu 17 grudnia 2002 r. walne zgromadzenie (...) Spółki Akcyjnej w S. podjęło uchwałę w sprawie połączenia się tej Spółki ze spółkami: (...) S.A. w Z., Zakładem (...) S.A. w G., zakładem (...) S.A. w B., (...) S.A. w P. poprzez przeniesienie całych majątków w/w spółek na (...) S.A. w P..

Corocznie przeprowadzane są oględziny trasy linii, co wiąże się z przejściem pracownika wzdłuż przewodów linii, dokonując wzrokowej oceny poszczególnych jej elementów. Raz na kilka lat wykonuje się pomiar uziemienia. Poza tym w sytuacjach awaryjnych również może zaistnieć konieczność wejścia na grunt powoda. Awarie zaś usuwa się na bieżąco. Wjazd ciężkiego sprzętu na posesję może wynikać w sytuacjach wyjątkowych, np. związanych z postawieniem nowego słupa.

W okresie zamieszkiwania powoda na przedmiotowych nieruchomościach nie było żadnej awarii urządzeń przesyłowych. Nie było również konieczności wjazdu ciężkiego sprzętu na jego teren. Dwukrotnie miało miejsce wejście na jego nieruchomości gruntowe.

Powód wraz z żoną w 2004 i 2005 roku występowali do Grupy (...) SA Oddział w S. z żądaniem przebudowy istniejącej na ich gruntach infrastruktury oraz zapłaty odszkodowania w związku z jej istnieniem. Każdorazowo roszczący spotykali się z negatywną odpowiedzią.

Wartość potencjalnego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości gruntowych: zabudowanej i niezabudowanej – działek nr (...), położonych w obrębie 1 miasta N. przy ul. (...), w okresie od 1 sierpnia 2000 r. do 13 listopada 2006 r. wynosiła: bez waloryzacji 12.500 zł, z waloryzacją 16.406 zł.

Wartość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości gruntowych w postaci działek nr (...), w okresie od 14 listopada 2006 r. do 2 sierpnia 2008 r. wynosiła: bez waloryzacji 3.800 zł, z waloryzacją 4.500 zł.

Wartość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości gruntowych: zabudowanej i niezabudowanej – działek nr (...), w okresie od 3 sierpnia 2008 r. do 8 sierpnia 2016 r. wynosiła: bez waloryzacji 26.900 zł, z waloryzacją 27.900 zł.

W dniu 24 listopada 2006 r. (...) SA w P. wystąpiła do Sądu Rejonowego w Goleniowie z wnioskiem o stwierdzenie, że spółka ta nabyła przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej polegającej na nieodpłatnym korzystaniu z 900 m² nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr (...), położonej w miejscowości N. przy ul. (...) w części, na której posadowiony jest słup WN nr 9 oraz linia napowietrzna 110 KV. Sprawę pierwotnie wpisano pod nr I Ns 465/06, a następnie I Ns 494/09. Uczestnicy tego postępowania M. Ł. i K. Ł. wniesli o oddalenie wniosku. Ostatecznie postanowieniem z dnia 2 czerwca 2015 r. Sąd Rejonowy w Goleniowie oddalił wniosek, zaś Sąd Okręgowy w Szczecinie, na skutek apelacji wnioskodawcy, postanowieniem z dnia 29 stycznia 2016 r., wydanym w sprawie II Ca 1054/15 utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd I instancji powództwo o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości wywodzi z treści art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 1 i 2 k.c. i art. 230 k.c., uznał za częściowo zasadne, wskazując, że postępowanie dowodowe, w tym opinie biegłego sądowego W. S., wykazały znaczny obszar

ograniczony w użytkowaniu przez powoda, bowiem konieczny do prawidłowej eksploatacji i konserwacji urządzeń przesyłowych, obejmujący powierzchnię łączną 1440 m² gruntów powoda. Za opinią pisemną W. S. Sąd ustalił, że:

- na działce nr (...), w związku z obecnością linii wysokiego napięcia, powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 1146 m²,

- na działce nr (...), w związku z obecnością linii niskiego napięcia, powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 59 m²,

- na działkach nr (...), w związku z obecnością linii średniego napięcia (linia ze słupem na działce nr (...)), powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 173 m²,

- na działkach nr (...), w związku z obecnością linii średniego napięcia (linia ze słupem rozkracznym podpartym), powierzchnia bezumownego korzystania wynosiła 62 m².

W tym zakresie wobec opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego Z. W. doszło do korekty przez wyłączenie powierzchni dojazdów i objazdów słupów co przy określaniu powierzchni bezumownego korzystania nie wlicza się albowiem istotna jest rzeczywista powierzchnia zajmowana przez urządzenia elektroenergetyczne (patrz opinia biegłego Z. W. w szczególności k-584).

Sąd I instancji nie miał wątpliwości, że zakres prawa własności po stronie powoda został w znacznym stopniu ograniczony, zaś pozwani korzystając z gruntu powoda czerpali na tym profity z racji wykonywania własnej działalności. Tym samym w ocenie Sądu roszczenie pieniężne powoda należało uwzględnić co do zasady. Zadaniem Sądu było ustalenie kwoty, której wysokość byłby ekwiwalentna.

Biegły sądowy rzeczoznawca majątkowy Z. W., w opinii z dnia 10 października 2017 r. wykonanej na zlecenie Sądu, ustalił w oparciu o analizę rynku wysokość wynagrodzenia należnego za korzystanie bezumowne z nieruchomości powoda. W tym miejscu należy podkreślić że przyjęta metoda stosowana przez biegłego znajduje podstawę w przepisach ustawy o gospodarce nieruchomościami, biegły zachował wszelkie standardy obowiązujące przy tego rodzaju opracowaniach, tu mowa o sporządzeniu opracowania dwuwariantowo z waloryzacją. Ustalenia i wyliczenia biegłego, że wartość zwaloryzowanego wynagrodzenia za okres od 1 sierpnia 2000 r. do 13 listopada 2006 r. wynosi 16.400,00 zł, zaś wartość zwaloryzowanego wynagrodzenia za okres od 14 listopada 2006 r. do 2 sierpnia 2008 r. 4.500,00 zł, natomiast wartość zwaloryzowanego wynagrodzenia za okres od 3 sierpnia 2008 r. do 8 sierpnia 2016 r. wynosi 27.900,00 zł. To zaś przekłada się na sumę 48.800,00 zł, która to stanowi zwaloryzowane świadczenie tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości stanowiących współwłasność powoda. Mając wyliczenie bez waloryzacji i waloryzacją, Sąd swoje orzeczenie oparł na tym ostatnim, gdyż uznał je za wiarygodne i nieodstające w najmniejszym stopniu od realiów rynku w tym zakresie.

Pozwana (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. wywiodła apelację do rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I powyższego wyroku, w zakresie w jakim od pozwanej (...) Sp. z o.o. zasądzono na rzecz powoda M. Ł. należność za bezumowne korzystanie za okres od 1 sierpnia 2000 r. do 8 sierpnia 2016 r. w kwocie 48.800,00 zł, oraz do punktu III w zakresie, w jakim obciążono pozwaną (...) Sp. z o.o. kosztami procesu.

Pozwana zażądała zmiany zaskarżonego orzeczenia i oddalenia powództwa wobec (...) Sp. z o.o. w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanej (...) Sp. z o.o. zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów procesu przed sądem drugiej instancji.

Rozstrzygnięciu Sądu I instancji zarzucono:

1. nierozpoznanie istoty sprawy wynikający z faktu nierozpoznanie przez Sąd podniesionego przez pozwaną zarzutu zasiedzenia służebności,

2. naruszenie art. 7 k.c. poprzez jego niezastosowanie tj. pominięcie jego treści, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego przyjęcia przez sąd, że pozwana działała w złej wierze, pomimo że strona powodowa nie przedstawiła żadnego materiału dowodowego w tym zakresie,
3. naruszenie art. 6 k.c. w związku z art. 7 k.c. poprzez ich niezastosowanie i pominięcie faktu, iż dopiero gdyby strona powodowa przedłożyła dowody na okoliczność złej wiary pozwanej, to można byłoby rozważać, czy wynikające z art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary zostało obalone,
4. naruszenie art. 225 k.c. poprzez jego nieuzasadnione zastosowanie i przyjęcie, że może on stanowić podstawę zasądzenia na rzecz strony powodowej jakichkolwiek kwot, pomimo że domniemanie dobrej wiary pozwanej nie zostało obalone, a tym samym nie było podstaw by uznać, że pozwana posiadała nieruchomości w złej wierze,
5. naruszenie art. 224 § 1 k.c. poprzez jego nieuzasadnione niezastosowanie i zasądzenie na rzecz powodów wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, pomimo iż pozwana i jej poprzednicy prawni pozostawali w dobrej wierze przez cały okres objęty pozwem,
6. naruszenie art. 358 § 1 i 3 k.p.c. poprzez zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kwoty zwaloryzowanej, pomimo że w sprawie nie występowały przesłanki uzasadniające waloryzację świadczenia,
7. Nadto, pozwana (...) Sp. z o. o. podnosi zarzut przedawnienia roszczeń w zakresie odnoszącym się do należności za okres od 1 sierpnia 2000 r. do 31 maja 2006 r., podnosząc że materialnoprawny skutek polegający na przerwaniu biegu przedawnienia w stosunku do pozwanej (...) Sp. z o.o. nastąpił w dniu 1 czerwca 2016 r., tj. w dniu wezwania pozwanej do udziału w sprawie na podstawie art. 194 k.p.c.

Powód zażądał oddalenia apelacji.

Sąd odwoławczy zważył, co następuje:

Apelacja była zasadna w nieznaczej części.

Po dokonaniu ponownej oceny materiału procesowego w ramach postępowania apelacyjnego w granicach wniesionej apelacji w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy czyni te ustalenia częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania.

I.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutu, którego słuszność niosła by najdalsze konsekwencje procesowe prowadzące do nieważności postępowania – zarzutu nierozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy. Podnosząc ten zarzut apelująca wskazała, że Sąd I instancji nie rozpoznał podniesionego przez pozwaną zarzutu zasiedzenia, a zasadniczo zaprezentował uzasadnienie ograniczające się tylko do przytoczenia wyników sprawy o zasiedzenie zawisłej przed Sądem Rejonowym w Goleniowie. Niewątpliwie pozwany ma rację wskazując na upływ czasu od 2006 r., tj. od chwili złożenia przez (...) SA z siedzibą w P. wniosku o zasiedzenie. Umyka jednak uwadze skarżącego, że sprawa niniejsza, to nie tylko sprawa o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, lecz również o nakazanie demontażu elementów infrastruktury przebiegającej przez nieruchomości powoda. Sprawa zawila z dniem złożenia pozwu, tj. 19 października 2006 r. przerywając tym samym, bieg terminu zasiedzenia prawa służebności przesyłu.

Wytoczenie przez właściciela nieruchomości przeciwko posiadaczowi służebności przesyłu, a przed dniem 3 sierpnia 2008 r. przeciwko posiadaczowi służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, powództwa o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności, nie przerywa biegu jej zasiedzenia, lecz czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia

prawa w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 292 i 175 k.c. jest każde zachowanie właściciela nieruchomości przed właściwym organem, zmierzające bezpośrednio do uregulowania stosunków prawnorzeczowych wykonywanej służebności lub do zaniechania wykonywania tej służebności (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2014 r. Sygn. akt III CZP 45/14).

Bieg zasiedzenia rozpoczął się ponownie od dnia 22 lutego 2018 r., tj. od w chwili prawomocnego oddalenia powództwa o usunięcie linii energetycznych z nieruchomości powoda. Przy czym, co istotniejsze, a czego nie dostrzega apelujący z dniem 30 czerwca 2007 r. właścicielem linii energetycznej, z którą związany jest spór stała się (...) z siedzibą w P..

Dodać przy tym należy to, że pozwani nie wyartykułowali w sprawie wprost zarzut zasiedzenia służebności przesyłu, lecz odpowiadając na pozew w niniejszej sprawie pozwany (...) S.A. złożył wniosek o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia sprawy z jego wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności złożonego do Sądu Rejonowego w Goleniowie w sprawie I Ns 494/09. I o ile wniosek tak sformułowany można było by uznać za zarzut zasiedzenia, to umknęło jednak uwadze pozwanych, iż sprawa o zasiedzenie dotyczyła tylko nieruchomości położonej na działce nr (...), a nie nieruchomości położonej na działkach nr (...), które infrastrukturą energetyczną zostały zabudowane w 1994 r. tym niemniej w zakresie nieruchomości położonej na działce nr (...) Sądy w niniejszej sprawie pozostają związane postanowieniem kończącym sprawę w sprawie I Ns 494/09 (art. 366 k.p.c.), gdzie wskazano, mi.in. na złą wiarę pozwanego (...) S.A. w wykonywaniu władztwa odpowiadającego treści służebności przesyłu nad nieruchomością położoną na tej działce. Dostrzec należy, to że powagą rzeczy osądzonej objęte jest w zasadzie tylko rozstrzygnięcie zawarte w sentencji wyroku, nie zaś jego uzasadnienie. Motywy orzeczenia mogą jednak stanowić konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia, niezbędne dla wyjaśnienia jego zakresu. W szczególności, powagą rzeczy osądzonej mogą być objęte ustalenia faktyczne w takim zakresie, w jakim indywidualizują sentencję jako rozstrzygnięcie o przedmiocie sporu i w jakim określają one istotę danego stosunku prawnego. Chodzi jednak tylko o elementy uzasadnienia dotyczące rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, w których sąd wypowiada się w sposób stanowczy, autorytarny o żądaniu, zwłaszcza wtedy, gdy powództwo zostało w całości lub części oddalone. Wówczas również one będą korzystać z powagi rzeczy osądzonej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II CSK 414/09).

Natomiast materiał dowodowy zaprezentowany przez pozwanych nie wskazuje na to, aby w przypadku nieruchomości położonej na działkach (...) (który nie dotyczyła sprawa I Ns 494/09) mogło mieć miejsce zasiedzenie służebności przesyłu, zaś tezę tą można sformułować już jedynie w oparciu o fakt wybudowania sieci w 1994 r. i wszczęcia postępowania o nakazanie usunięcia w 2006 r. i to nawet przy założeniu istnienia dobrej wiary posiadacza (art. 172 § 1k.c.).

A zatem, mimo dostrzeżonej przez apelującą lakoniczności uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia w analizowanie części zarzut nierozpoznania istoty sprawy nie był trafny. W konsekwencji niesłuszne były również zarzuty opisane w pkt 2, 3, 4 i 5 apelacji.

II.

Sformułowany przez apelującą w treści jej środka odwoławczego zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę nie może być analizowany w oderwaniu od regulacji zawartej w art. 55⁴ k.c., który stanowił podstawę przypisania przez Sąd I instancji pozwanej (...) sp. z .o. z siedzibą w P. odpowiedzialności za zobowiązania (...) S.A. z siedzibą w P.. Okoliczność ta umknęła uwadze skarżącego.

Sens art. 55⁴ k.c. jest taki, że zobowiązanie, które obciążało tylko zbywcę, ex lege rozszerza się na nabywcę. Wierzyciel może żądać świadczenia wedle swojego wyboru od zbywcy bądź nabywcy przedsiębiorstwa albo od obu. Odpowiednio, po stronie zarówno zbywcy, jak i nabywcy istnieje obowiązek świadczenia na rzecz wierzyciela. Odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa powstała na mocy art. 55⁴ k.c. w istocie jest synonimem zobowiązania powstałego ex lege, rozumianego jako stosunek prawny (zob. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2007 r. V CSK 18/07)

Przedawnienie roszczenia skierowanego przeciwko nabywcy przedsiębiorstwa czy gospodarstwa rolnego następuje w terminie przewidzianym dla zobowiązania zbywcy, nawet jeśli stwierdzone zostało ugodą zawartą przed sądem. Przepis art. 55⁴ k.c. wprowadzony został przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 49, poz. 408), która weszła w życie z dniem 25 września 2003 r. Ma on taką samą treść, jak art. 526 k.c., uchylony przez art. 1 pkt 34 tej samej ustawy. W sytuacjach objętych tymi regulacjami dochodzi z mocy ustawy do kumulatywnego przystąpienia nabywcy do długu zbywcy, przy czym odpowiedzialność nabywcy ograniczona jest do wartości nabytego gospodarstwa. Oba te podmioty są dłużnikami solidarnymi. Z chwilą zawarcia umowy nabycia gospodarstwa wierzyciel może domagać się zaspokojenia swojej wierzytelności także od nabywcy. Charakter długu nie ulega zmianie, także w odniesieniu do biegu terminu przedawnienia. Nie dochodzi bowiem do powstania drugiego (innego), własnego długu nabywcy. Jeśli dług zbywcy ukształtowany został i stwierdzony zawartą przed sądem ugodą wierzyciela z dłużnikiem, to przystąpienie nabywcy dotyczy takiego właśnie długu, łącznie z przewidzianym art. 125 § 1 k.c. terminem przedawnienia. Nie ma podstaw do przyjęcia, że roszczenie wierzyciela przedawniać się będzie według innych reguł w stosunku do nabywcy. Termin przedawnienia związany jest z konkretnym długiem i wiąże tak zbywcę, jak i nabywcę. Nie ma znaczenia dla odpowiedzialności nabywcy źródło powstania długu, jeśli jest związany z prowadzeniem gospodarstwa rolnego czy przedsiębiorstwa (zob. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 15 czerwca 2010 r. II CSK 2/10). Powyższe powoduje niesłuszność zarzutu nr 7 apelacji.

III.

Oceniając zarzut naruszenie art. 358⁽¹⁾ § 1 i 3 k.p.c., opisany w pkt 6 apelacji, poprzez zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kwoty zwaloryzowanej tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości wskazać na wstępie należy, że o ile praktyka szacowania nieruchomości dopuszcza stosowanie metod statystycznych do analizy rynku nieruchomości, a więc zmierzających do ustalenia wartości nieruchomości przy założeniu porównywania nieruchomości bardzo podobne do wycenianej, które zostały sprzedane w różnych okresach, gdzie zakłada się, że różnice cen transakcyjnych podobnych nieruchomości wynikają wyłącznie z upływu czasu (zob. Janusz Dąbrowski (2010) w pracy „Zastosowanie wybranych metod statystycznych do analizy rynku nieruchomości przytoczonej w pracy Adama Barembucha pt. Trend i jego graficzna prezentacja w procesie szacowania wartości nieruchomości w podejściu porównawczym (Zarządzanie i Finanse Journal of Management and Finance Vol. 12, No. 1/2014), to w niniejszej sprawie jak wynika z ustnych wyjaśnień biegłego składanych na rozprawie w dniu 18 stycznia 2018 r., a więc poprzedzających orzekanie przez Sąd I instancji biegły sądowy Z. W. nie posłużył się metodą porównywania nieruchomości z uwzględnieniem wartości nieruchomości podobnych ustalonych w innym okresie. Przyjęta przez niego metoda odnosiła się do innej wartości – wskaźnika wzrostu cen towarów konsumpcyjnych i usług w latach 2002 – 2012 r. (k. 592). Z wyjaśnień biegłego wynika, iż przyjęta metoda nie ma odniesienia do zmiany wartości nieruchomości w czasie, a jej celem jest to, aby właściciel nieruchomości który po dziesięciu latach otrzymuje wynagrodzenie jednorazowo miał wynagrodzony również upływ czasu, kiedy to nie mógł korzystać z należnych mu środków.

Powyższe oznacza, że Sąd I instancji dokonał waloryzacji sądowej świadczenia objętego roszczeniem powoda w rozumieniu art. 358¹ § 3 k.c. Powód zaś w niniejszej sprawie nie domagał się ponownego ukształtowania stosunków prawnych z pozwanymi. Już tylko na marginesie wskazać należy, że skoro ratio legis art. 358¹ k.c. należy upatrywać w dążeniu do złagodzenia skutków inflacji w Polsce i przywrócenia wartości ekonomicznej pieniądza, to przesłanką zastosowania waloryzacji sądowej jest istotna zmiana siły nabywczej pieniądza w okresie między powstaniem zobowiązania a jego wykonaniem. Taka okoliczność nie była również przez powoda podnoszona i dowodzona.

Wnioski płynące z powyższych rozważań nakazują wysokość należnego powodowi wynagrodzenia do apelującej ustalić w oparciu o zaprezentowany przez biegłego wariant „bez waloryzacji” na łączną kwotę 43 200 zł., przy czym za okres od 1 sierpnia 2000 r. do 30 czerwca 2007 r. w kwocie 14 674,50 zł (k. 604 akt – 12 500 zł oraz 2 137,50 zł k-606 akt) solidarnie ze spółką (...) SA z siedzibą w P..

Mając powyższe na uwadze zmieniono w trybie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżone orzeczenie w pkt I w taki sposób, że zasądzono na rzecz powoda M. Ł.: od pozwanych (...) Sp. z o.o. w P. i (...)SA w P. solidarnie kwotę 14 674 złotych i 50 groszy, oraz od pozwanego (...) Sp. z o.o. w P. kwotę 28 525 złotych i 50 groszy, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

IV.

Analiza żądań powoda oraz czynności Sądu I instancji związanych z ustalaniem wartości przedmiotu sprawy wskazuje na to, że chociaż powód sformułował dwa rodzaje żądań (o zapłatę i o nakazanie), to jednak określił łącznie tę wartość na 170 000 zł, czego faktycznie dotyczyło jedynie żądanie zapłaty. Dostrzec jednak należy, że Sąd I instancji nie sprawdził wartości przedmiotu sporu, a zatem ze względu na treść art. 25 k.p.c. po doręczeniu pozwu pozwanemu sąd nie może dokonać sprawdzenia przedmiotu sporu z urzędu, a jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, co jednak również nie miało miejsca.

W tym kontekście nieweryfikowalne jest ustalenie Sądu I instancji, że powód wygrał w 15 % sprawę (biorąc pod uwagę zarówno roszczenie pieniężne, jak i negatoryjne), chociaż niewątpliwie słusznie wskazano, że w zakresie roszczenia pieniężnego wygrana powoda to 29%. Konieczność weryfikowania rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego w oparciu jedynie o wartość przedmiotu sporu wynikającą z wysokości roszczenia pieniężnego sprawiła by, że w efekcie, po częściowym uwzględnieniu apelacji, powód wygrał by spór w 25%, a więc w mniejszym zakresie aniżeli przed ustalił to Sąd Okręgowy.

Mając powyższe na uwadze apelację w pozostałej części oddalono.

O kosztach postępowania odwoławczego rozstrzygnięto w oparciu o treść art. 102 k.p.c. Powód mimo, iż był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika i zażądał oddalenia apelacji, nie wniósł o obciążenie apelującego kosztami postępowania. Sytuacja taka sprawiła by, co stanowi wypadek szczególnie uzasadniony, że powód został by obciążony częścią kosztów postępowania odwoławczego, stosownie do treści art. 100 k.p.c., mimo tego, że pozwany wygrał postępowanie w nieznacznym zakresie, czyli co do około 11% wartości przedmiotu zaskarżenia.

Ryszard Iwankiewicz Krzysztof Górski Zbigniew Ciechanowicz